

PM Rotel VII (Dnr KS 2020/705)

Inrätta besöksrum på alla äldreboenden i staden

Skrivelse av Torun Boucher och Rashid Mohammed (båda V)

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Skrivelsen anses besvarad med hänvisning till vad som anförs i promemorian.

Föredragande borgarrådet Erik Slottner anför följande.

Ärendet

I skrivelsen, som väckts i kommunstyrelsen av Rashid Mohammed och Torun Boucher (båda V), beskriver skribenterna att rådande besöksförbud på äldreboendena gör att anhöriga inte kan besöka de äldre som vanligt. Detta riskerar att öka de äldres utsatthet för depressioner och psykisk ohälsa.

I skrivelsen ges exempel på plexiglas som monteras i fönstren som har möjliggjort att anhöriga genom att stå utanför äldreboendet kan samtala och se sina äldre släktingar. Byggkostnaden beräknas till cirka 2 500 kronor per boende. En annan insats som föreslås är att säkerställa att såväl äldreboenden som hemtjänstenheter har iPad eller motsvarande för kostnadsfri utlåning, så att äldre kan få möjlighet att samtala med sina anhöriga via exempelvis Skype.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås i skrivelsen att kommunstyrelsen beslutar följande:

1. Staden bekostar inrättande av besöksrum på samtliga äldreboenden i Stockholms stad, oavsett utförare. Kostnaden beräknas till 250 000 kronor totalt.
2. Staden skyndsamt ser över möjligheten att förse äldreboenden och hemtjänstenheter med iPadplattor eller motsvarande för att underlätta för äldre att hålla kontakt med anhöriga och vänner med hjälp av digitala lösningar.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, äldrenämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd och Östermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret menar att det inte finns behov för de förslag som tas upp i skrivelsen.

Äldrenämnden menar att det arbete som redan görs i staden är tillräckligt.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ser stora problem med plexiglaslösningen som föreslås i skrivelsen.

Östermalms stadsdelsnämnd tycker att det vore bra om möjligheten att inrätta besöksrum inomhus utreds, men menar att boenden har lokalmässigt skilda förutsättningar.

Mina synpunkter

Arbetet mot ofrivillig ensamhet bland äldre ligger mig varmt om hjärtat. Staden har dock sedan coronapandemins utbrott inte tvekat att fatta de beslut som har varit nödvändiga för att minska smittspridningen och värna äldres liv och hälsa, bland annat genom att införa besöksstopp vid särskilda boenden. Samtidigt är jag väl medveten om att besöksstoppet har varit påfrestande för många äldre och deras anhöriga. I avvaktan på att det nationella besöksförbudet skulle hävas har staden arbetat på många olika sätt för att möjliggöra sociala kontakter och bryta äldres isolering. Nu har beslut om hävning fattats och rutiner för säkra besök arbetas fram.

Vad gäller Stockholms stad kan jag med glädje konstatera att många coronasäkrade besök har skett under sommaren och att uppfinningsrikedomen har varit stor bland såväl privata som kommunala utförare för att möjliggöra fysiska och digitala kontakter. Jag ser gärna att fler coronasäkrade besök sker, men jag tror att den exakta utformningen bäst överläts till respektive boende. De har skilda förutsättningar att använda sig av olika lösningar.

Angående surfplattor kan jag konstatera att många sådana har köpts in i samband med att medel för välfärdsteknik tidigare har delats ut. Ytterligare en pott med välfärdsteknikpengar har delats ut till sökande hemtjänstenheter och vård- och omsorgsboenden av äldrenämnden i augusti.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Skrivelsen anses besvarad med vad som anförs i promemorian.

Stockholm den 30 september 2020

ERIK SLOTTNER

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Skrivelsen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

På grund av den pågående coronapandemin har det rått besöksförbud på landets äldreboenden, besöksförbudet upphör den 1 oktober. Att besöksförbudet upphävs betyder inte att det inte på stadens äldreboenden finns behov av åtgärder för att möjliggöra säkra besök.

På många äldreboenden har de äldre kunnat träffa sina anhöriga utomhus under sommaren. Nu när hösten kommer och pandemin fortfarande pågår är det viktigt att staden ser till att det finns resurser för att det på alla äldreboenden ska gå att ordna säkra besök exempelvis i avskilda besöksrum som avdelas av plexiglas så att de äldre kan få träffa sina anhöriga utan att behöva vara rädd för smitta. Vi uppmanar majoriteten att avsätta ekonomiska resurser för att möjliggöra detta.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av Clara Lindblom och Rashid Mohammed (båda V) med hänvisning till Vänsterpartiets särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

I skrivelsen, som väckts i kommunstyrelsen av Rashid Mohammed och Torun Boucher (båda V), beskriver skribenterna att rådande besöksförbud på äldreboendena gör att anhöriga inte kan besöka de äldre som vanligt. Detta riskerar att öka de äldres utsatthet för depressioner och psykisk ohälsa.

I skrivelsen ges exempel på plexiglas som monteras i fönstren som har möjliggjort att anhöriga genom att stå utanför äldreboendet kan samtala och se sina äldre släktingar. Byggkostnaden beräknas till cirka 2 500 kronor per boende. En annan insats som föreslås är att säkerställa att såväl äldreboenden som hemtjänstenheter har iPad eller motsvarande för kostnadsfri utlåning, så att äldre kan få möjlighet att samtala med sina anhöriga via exempelvis Skype.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås i skrivelsen att kommunstyrelsen beslutar följande:

1. Staden bekostar inrättande av besöksrum på samtliga äldreboenden i Stockholms stad, oavsett utförare. Kostnaden beräknas till 250 000 kronor totalt.
2. Staden skyndsamt ser över möjligheten att förse äldreboenden och hemtjänstenheter med iPadplattor eller motsvarande för att underlätta för äldre att hålla kontakt med anhöriga och vänner med hjälp av digitala lösningar.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, äldrenämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd och Östermalms stadsdelsnämnd..

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 18 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Den 18 mars 2020 fattade Stockholms stad beslut om besöksstopp i stadens särskilda boenden. Den 1 april 2020 fattade regeringen beslut om ett nationellt besöksförbud på särskilt boende. Besöksförbudet gäller inomhus i boendets lokaler men utgör inte något förbud för den boende att gå ut. Besöksförbudet har införts i syfte att minska risken för att äldre i riskgrupp ska smittas av covid-19. Stadsledningskontoret instämmer med skribenterna att den rådande situationen med pandemin är en påfrestning för både de äldre och anhöriga. Vidare har stadsledningskontoret insikt om sambandet för en ökad risk av psykisk ohälsa på grund av den ofrivilliga ensamheten bland de äldre. Staden har därför arbetat aktivt för att skapa möjligheter att upprätthålla kontakten mellan den äldre och de anhöriga, exempelvis via möten utomhus eller digitalt. Att bryta social isolering bland de äldre är en prioriterad fråga för staden, oavsett yttre omständigheter så som covid-19, och ligger i linje med stadens inriktningsmål 1.5 *I Stockholm har äldre en tillvaro som präglas av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande.*

Staden har tagit fram övergripande rutiner för att verksamheterna ska kunna säkerställa att besök utomhus sker under säkra former. Detta har resulterat i att boenden i staden kunnat tillämpa rutinerna och ordnat med säkra besök utomhus för de äldre och anhöriga, något som varit uppskattat av de berörda parterna.

Stadsledningskontoret bedömer att en generell lösning om att montera ett plexiglas i fönster på stadens samtliga särskilda boenden inte är en lämplig lösning. Verksamheterna ansvarar för att kontakten mellan anhöriga och de äldre sker på ett säkert sätt och då måste det anpassas efter respektive boendes förutsättningar och behov, exempelvis har inte alla boenden fönster på markplan i en nivå som gör kommunikationen mellan de anhöriga och den äldre möjlig.

Stadens verksamheter har haft möjlighet att beställa utrustning utifrån de tilldelade medlen för välfärdsteknik, vilket har utnyttjats av både hemtjänstenheter och särskilda boenden. Användandet av digital teknik i verksamheterna har utvecklats under pandemin där personal i större utsträckning hjälpt äldre att hålla kontakten med sina anhöriga via de digitala verktygen. Vidare kommer verksamheterna kunna ansöka om ersättning för merkostnader som uppstår på grund av pandemin som exempelvis rör lokaler, skyddsmaterial eller bemanning. Socialstyrelsen har nämligen fått i uppdrag att under 2020 fördela bidrag till regioner och kommuner i syfte att stödja verksamheter som haft merkostnader på grund av covid-19.

Stadsledningskontoret anser att stadens verksamheter redan arbetar för att säkerställa och möjliggöra kontakt mellan anhöriga och de äldre för att motverka social isolering. Vidare kommer det finnas möjlighet att söka medel för de merkostnader som pandemin eventuellt innebär. Med detta sammantaget anser stadsledningskontoret att det inte finns behov för de förslag som tas upp i skrivelsen.

Stadsledningskontoret föreslår att skrivelsen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 augusti 2020 att godkänna tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Reservation anfördes av Leif Söderström (SD), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Robert Mjörnberg m.fl. (V), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Den 18 mars 2020 fattade Stockholms stad beslut om besöksstopp i stadens särskilda boenden. Den 1 april 2020 fattade regeringen beslut om ett nationellt besöksförbud på särskilt boende. Besöksförbudet gäller inomhus i boendets lokaler men utgör inte något förbud för den boende att gå ut. Besöksförbudet har införts i syfte att minska risken för att sköra äldre ska smittas av covid-19.

Äldreförvaltningen har full förståelse för att rådande situation med pandemin och besöksförbudet innebär en stor påfrestning för många äldre och anhöriga. En längtan efter närstående eller en känsla av att vara bortglömd kan utgöra grund för oro, ångest och nedstämdhet. En viktig del i att upprätthålla skyddet av de äldre i de särskilda boendena är att verksamheterna kan hantera känslor av ensamhet och social isolering. Det kan vara att ge möjligheter för de äldre att ha kontakt med sina närstående på annat sätt, exempelvis via digitala kanaler eller att umgås utomhus.

Det är verksamheternas ansvar att tillse att dessa besök genomförs säkert för de äldre. Ett sätt kan, som förslagsställarna föreslår, vara att montera plexiglas på lämpligt ställe. Äldreförvaltningen anser däremot inte att det kan vara en generell lösning utan arbetet måste anpassas utifrån respektive vård- och omsorgsboendes förutsättningar och behov. I sammanhanget är det av stor vikt att ha tydliga rutiner för säkra besök från anhöriga och närstående.

Äldreförvaltningen har mot bakgrund av detta tagit fram övergripande rutiner för att verksamheterna ska kunna säkerställa att besök utomhus görs på ett säkert sätt för de boende som inte har misstänkt eller bekräftad covid-19. Äldreförvaltningen har efterhört hur stadsdelsförvaltningarna, entreprenörerna och de privata vård- och omsorgsboendena har tillämpat detta. Svaren påvisar att samtliga boenden har ordnat med säkra besök utomhus för de äldre och anhöriga. De flesta har också Ipad och använder sig av Facetime och Skype men de flesta föredrar att träffa sina närstående i verkligheten.

Verksamheterna har bland annat avsatt särskilda sittplatser utomhus med rekommenderat avstånd mellan den äldre och besökarna. Flertalet har satt upp en plexiglasskiva, vissa lämnar ut visir till besökarna. Många svar vittnar om att verksamheten anordnar besöken utifrån den enskildes individuella behov, exempelvis för personer med demenssjukdom. Om situationen inte medger att den boende förflyttar sig utanför boendet, till exempel personer som vistas i kohortvård, finner personalen och närstående andra sätt att hålla kontakten.

Den dygnsersättning som utgår från staden är densamma för vård- och omsorgsboendena som ingår i valfrihetssystemet, oavsett regiform. Ersättningen ska täcka de vård- och omsorgsbehov som den enskilde har. Det finns dock många verksamheter som under pandemin haft merkostnader för att aktivt förhindra smittspridning, till exempel inköp av skyddsmaterial eller ökad bemanning. Socialstyrelsen har i uppdrag att under 2020 fördela bidrag till regioner och kommuner i syfte att stödja verksamheter som har haft merkostnader i samband med covid-19. Bland annat kan bidrag ges för anpassningar i verksamheterna som rör lokaler, material eller liknande.

När det gäller personer i ordinärt boende genomförs olika insatser för att stötta äldre i pandemins spår. Alla stadsdelsförvaltningar har utökat samverkan med frivilligorganisationer och under sommaren är en mängd olika förebyggande aktiviteter inplanerade. Flera stadsdelsförvaltningar håller kontinuerligt kontakt med de äldre och vissa har upprättat en särskild stödlinje. Den förebyggande verksamheten, exempelvis öppna mötesplatser för äldre, har telefonnummer dit äldre kan ringa för att prata eller få hjälp exempelvis med inköp.

Äldreförvaltningen anser att ovanstående redovisningar påvisar att stadens verksamheter under rådande situation redan arbetar för att underlätta för äldre att hålla kontakt med närstående och motverka ensamhet och isolering. Verksamheter som har eventuella merkostnader till följd av detta kommer att ha möjlighet att söka om särskilda medel. Äldreförvaltningarna ser därmed inget behov av de förslag som framförs i skrivelsen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2020 att godkänna tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 juli 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i att det finns stor risk för psykisk ohälsa bland äldre som en följd av påtvingad isolering. Inte minst nämndens förebyggande verksamheter för äldre har därför förändrat sitt arbetssätt för att möta de nya behoven. Även inom särskilt boende har folkhälsomyndighetens rekommendationer och besöksförbud inneburit nya arbetssätt för att möta de problem som följer av påtvingad isolering.

Förslaget att inrätta besöksrum på äldreboenden

Skrivelsen förslår inrättande av besöksrum där plexiglas monterats i fönster för att anhöriga ska kunna stå utanför huset och samtala med sina äldre släktingar.

Förvaltningen ser stora problem med den lösningen. Många boenden har inte fönster markplan på en nivå som gör kommunikation mellan inne och ute möjlig. Det skulle också

innebära stora problem för äldre att höra vad anhöriga utanför säger. Risken är stor att lösningen snarare ökar frustrationen och känslan av isolering än minskar den.

I stället rekommenderar förvaltningen att den lösning som tagits fram av äldreförvaltningen där äldre får träffa sina anhöriga utomhus under säkra former tillämpas tillsvi vidare. Inom Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnds verksamheter har lokala rutiner för detta tagits fram och arbetssättet tillämpas i alla särskilda boenden. Det är uppskattat av såväl boende som anhöriga.

Andra former för säkra möten mellan äldre och deras anhöriga kan komma i fråga när Folkhälsomyndighetens rekommendationer förändras.

Förslaget att förse alla verksamheter med surfplattor för att underlätta kontakt

Förvaltningen ser en stor potential att utveckla användandet av digital teknik för att bryta social isolering bland äldre. Det omfattar såväl särskilt boende, hemtjänst som nämndens förebyggande arbete.

Verksamheterna har haft möjlighet att beställa utrustning utifrån tilldelade medel för välfärdsteknik, vilket också utnyttjats. Under pandemin har användandet utvecklats i nämndens särskilda boenden och det finns många goda exempel på hur personal hjälpt äldre hålla kontakt med anhöriga digitalt.

Förvaltningen ser stora möjligheter i att inför 2021 rikta stimulansmedel för välfärdsteknik och kanske mer uttalat mot hemtjänsten. Medel skulle i så fall fördelas mellan utförare oberoende regiform för att skapa en likvärdig hemtjänst.

Innovation

Sammanfattningsvis ser förvaltningen stora möjligheter till innovation utifrån de behov som tydliggjorts under pandemin. Vi tror att det är begränsande att låsa stimulansmedel och andra stöd till en specifik lösning. Förutsättningarna skiljer sig mellan verksamheter och ett arbetssätt är inte lämpligt för alla. Risken finns att den utrustning som köps in annars förblir oanvänd, antingen på grund av att medarbetare behöver kompetensutveckling för att kunna använda utrustningen rätt eller att den utrustning som köps in inte motsvarar verksamhetens faktiska behov.

För att snabbt kunna sprida nya innovativa lösningar ser förvaltningen fram emot en sammanställning av goda exempel på hur välfärdsteknik använts för att minska den sociala isoleringen bland äldre under pandemin.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2020 att godkänna tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Göran Ek (SD), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar skribenternas bild av att ensamhet och social isolering bland äldre är ett folkhälsoproblem och att restriktionerna för besök på vård- och omsorgboenden i samband med coronapandemin riskerar att förvärra problematiken.

Sedan slutet av maj har förvaltningen erbjudit möjlighet till besök utomhus på Rio vård- och omsorgsboende. De tre boenden som drivs på entreprenad inom stadsdelsnämndens område erbjuder också möjlighet till besök utomhus på liknande sätt. Sedan en tid tillbaka kan också besök inomhus på vård- och omsorgsboende erbjudas närstående som kan uppvisa intyg på att hen har antikroppar mot covid-19. Båda dessa besöksformer genomförs enligt tydliga rutiner och myndigheternas rekommendationer.

Förvaltningen ställer sig positiv till att möjligheten att inrätta besöksrum inomhus undersöks. Förvaltningen bedömer dock att vård- och omsorgsboenden har lokalmässigt skilda förutsättningar att inrätta besöksrum som är säkra ur ett smittspridningsperspektiv och ser därför behov av tydliga rekommendationer för utformningen.

Förvaltningen ställer sig också positiv till skrivelsens förslag att förse vård- och omsorgsboenden och hemtjänstenheter med surfplattor för att underlätta för äldre att hålla kontakt med närstående på distans. Digitala verktyg, till exempel surfplattor, är ett viktigt komplement till besök på boendeenheterna, inte minst nu under coronapandemin. Vård- och omsorgsboenden i egen regi och på entreprenad inom stadsdelen har tillgång till surfplattor och kan med hjälp av dessa erbjuda hjälp för samtal på distans med närstående. Även den kommunalt drivna hemtjänsten har tillgång till surfplattor, men dessa används idag endast i begränsad omfattning för att stödja äldre med digitala kontakter. Verksamheten har planerat utvecklingsarbete för att kunna öka användandet av digitala verktyg i arbetet.

Reservationer m.m.

Äldrenämnden

Reservation anfördes av Leif Söderström (SD) enligt följande.

Äldrenämnden föreslår att kommunstyrelsen bifaller skrivelsens önskemål om att inrätta besöksrum på stadens alla äldreboenden samt att anskaffa nödvändig digital utrustning för att äldre skall kunna hålla kontakt med anhöriga.

Särskilt uttalande gjordes av Robert Mjörnberg m.fl. (V) enligt följande.

Covid-19 håller fortfarande Sverige och världen i ett järngrepp, även om det utifrån en Svensk kontext ser väsentligt bättre ut i skrivande stund än vad det gjorde under våren och försommaren.

Vi vet att många äldre blir ofrivilligt isolerade till följd av den rådande situationen och deras sociala kontakter med såväl vänner och bekanta som anhöriga kraftigt begränsas, och att detta skapar en stor risk för psykisk ohälsa. Skrivelsen kommer med förslag på hur staden kan underlätta för såväl besök som kontakt med vänner och familj på distans för stadens äldre.. Med, i sammanhanget, små ekonomiska medel skulle staden kunna underlätta för denna dubbel svåra utmaning för de äldre, samt värna den fysiska och psykiska hälsan.

De svenska restriktionerna har i allt väsentligt sett likadana ut sedan mars 2020, med bland annat besöksförbud på äldreboenden. Den senaste uppdateringen kring restriktionerna kom i förra veckan och då står det klart att besöksförbudet förlängs till den första oktober. Inget av det arbete vi i staden gör för att arbeta ensamhetsförebyggande är dock förgäves om besöksförbudet skulle hävas i oktober, tvärtom, alla insatser vi gör på området värdefulla och stärker beredskapen vi pandemier och smittoutbrott.

Tillgången till digitala verktyg såsom ipads är ojämnt fördelat bland de boende på stadens äldreboenden och alla har inte råd att köpa egna. Forskning har visat att utlåning av ipads och datorer är en effektiv åtgärd för att minska ofrivillig ensamhet och isolering. Förvaltningens svar att de flesta äldreboenden har ipads för utlåning anser vi inte är tillfredsställande, då det innebär att det kan skilja sig mellan olika boenden, vi menar att det behövs säkerställas att alla äldre som bor på boenden och som önskar också får tillgång till hjälpmedel så som ipads eller liknande för att kunna hålla kontakt med vänner och familj på distans.

Östermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Göran Ek (SD) enligt följande.

Ensamhet och social isolering bland äldre är ett folkhälsoproblem och att restriktionerna kring besök på äldreboenden är en uppenbar risk till att öka de äldres utsatthet för depressioner och psykisk ohälsa. För att bryta den sociala isoleringen är Sverigedemokraterna positiva till förslaget om att inrätta besöksrum på äldreboenden samt att anskaffa nödvändig digital utrustning för att äldre ska kunna hålla kontakt med anhöriga.